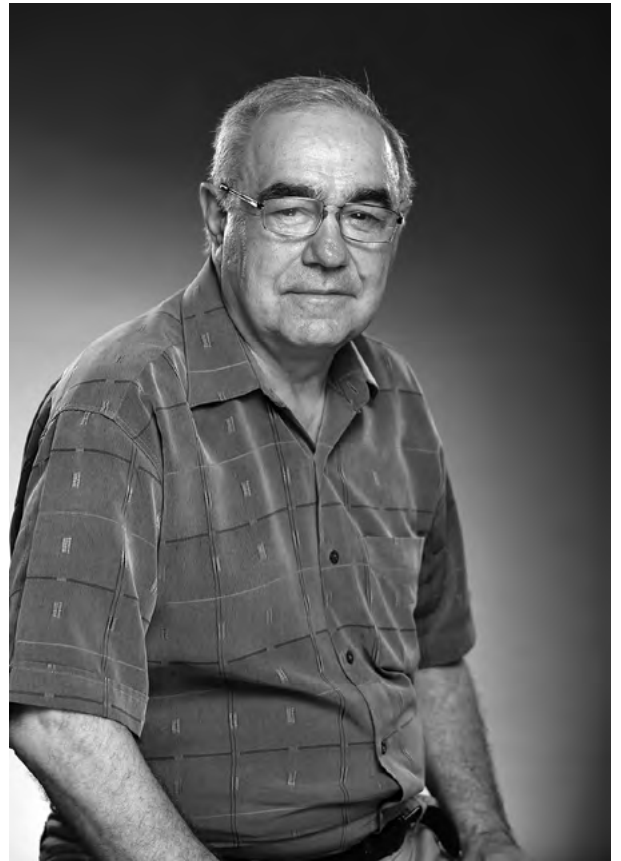

Петро Ільченко: «Шельменко» – це самоіронія українців

Розмовляла Вікторія Котенок

Петро Ільченко (н. 1954) – український театральний режисер, заслужений діяч мистецтв України, викладач, професор. Навчався у студії при Київському театрі оперети; з 1974 по 1981 роки працював артистом цього театру. Після закінчення Київського театального інституту ім. Івана Карпенка-Карого (курс Леоніда Олійника), з 1981 року і донині працює режисером-постановником Київського театру ім. І. Франка. Спільно з Сергієм Данченком поставив такі вистави, як «Загибель ескадри» Олександра Корнійчука, «Бал злодіїв» Жана Ануя, «За двома зайцями» Михайла Старицького, «Біла ворона» Юрія Рибчинського та Геннадія Татарченка. Самостійні режисерські роботи у театрі: «Шельменко-денщик» Григорія Квітки-Основ'яненка, «Мартин Боруля» Івана Карпенка-Карого, «Сентиментальний круїз» Тамари Кандали, «Кайдашева сім'я» за однойменною повістю Івана Нечуя-Левицького, «Самотня леді» Ігоря Афанасьєва, «Скупий, або Школа брехні» Мольєра та інші. У 1989–1991 роках проходив навчання у Всесоюзному інституті підвищення кваліфікації працівників мистецтва на кафедрі режисури музичного театру у Бориса Покровського. На кіностудії «Укртелефільм» поставив художній телефільм «Регіон» (спільно з Рилєєвим); здійснив ряд записів радіовистав на «Українському радіо». Неодноразово був постановником урочистих концертів, творчих вечорів, бенефісів, масових свят. Викладає в Національній музичній академії України ім. Петра Чайковського, Київському національному університеті культури і мистецтв, Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Режисер Петро Ільченко

– *Пане Петре, вітаю вас і театр з ювілеєм вистави «Шельменко-денщик»...*

– Дякую! Так, в кінці квітня відбувся її 300-ий показ. Загалом, за всю історію театру імені Івана Франка не так багато вистав перетнули такий рубіж. За всі 102 театральних сезони таких було близько десяти. Серед них: «Фараони», «Украдене щастя», «Енеїда», «Майстер і Маргарита», «Тев'є Тевель», «Кайдашева сім'я». Ця велика цифра, може, не говорить про якийсь високохудожній рівень нашої постановки, але з точки зору американців, які обов'язково пильнують за підрахунком кількості вистав чи проданих платівок, то це – хороший результат. Адже, якщо випускають мільйонний диск, то продюсери з вами готові до розмови...

Для нас це було принципово тому, що тема у виставі важлива. «Шельменко» – це каскадна комедія (майже водевіль), в якій Григорій Квітка-Основ'яненко ствердив переможність людського духу. Переможність, можливо, навіть раба. В той момент це було надзвичайно важли-

во і оптимістично. Давайте говорити про те, що події у п'єсі відбувалися саме тоді, коли тоталітарна система Російської імперії богувала, буквально. Після перемоги над Наполеоном, десь протягом 100 років, це було ствердження Росії як світового жандарма. І раптом цього світового жандарма якийсь «раб» обводить...

– *...навколо пальця.*

– Так... Багато хто недооцінює цю п'єсу. Вважаючи, що бажано, аби була «пристрійка» героя зверху. Але на цю ситуацію треба дивитися реально. В іспанців проблеми були 750 років: вони були в рабстві і не мали держави. У єврейського народу – 1500 років... І той самий Тев'є-молочник, якого давлять зверху, витирають об нього ноги, ганяють... А фінал його історії який жакхливий! Тим не менше, у автора вийшов дуже оптимістичний твір.

Кажуть, що «Шельменка» ми граємо «занижено» і так далі... Але при цьому ця переможність не зникає. Так-то воно так, але трішечки не так. І за 400 років знов не так... Знаю думку Ліни Костенко, яка сказала, що якби ми спер-

лися на Котляревського, Квітку-Основ'яненка, то ми би «хребет собі зламали». Не треба, як на мене, нікому ламати хребет, бо всі класики були за одну справу.

Пропозиція поставити цю п'єсу виникла абсолютно спонтанно. Один з акторів-франківців хотів нею відзначити свій ювілей. Тобто не я обирав твір, а мене просто підключили до роботи. І Толя Гнатюк з'явився пізніше. Саме він, зрештою, грав прем'єру. До речі, «Кайдашеву сім'ю» я теж не вибирав... Мене викликав до себе Богдан Сильвестрович і сказав «давай». Така сама історія з «Сентиментальним круїзом», яку робили спеціально під ювілей Володі Нечипоренка. А мені потім казали: «Ви так вчасно поставили цю виставу. Ви так подумалися...» Кажу: «Нічого не додумався. П'єсу привіз Сергій Комісаренко, а йому її дала знайома французенка. Так вона у нас і з'явилася». Я думаю, що це якісь такі речі, які поза нашою енергією. Ми торкаємося таких речей, які не піддаються аналізу...

– 23 роки для вистави – це солідний вік. Але вона продовжує збирати зали. У чому секрет її популярності у глядачів?

– Мені здається, оця надзвичайна віра людей у те, що все вийде, коли є бажання, синергія, а головне – талант. Талант – єдина новина, яка завжди нова. Насправді, постановочна група – це тільки пів справи. Для нас завжди загадка – зійдеться чи не зійдеться наш погляд з тими, хто сидить у залі. Оця больова точка. От кажуть: «Це геніальна вистава», але публіці вона не йде... І ми ображаємося... Пам'ятаю, Богдан Сильвестрович питався: «Чому на кращі вистави нашого театру не ходять глядачі?» Нічого йому не міг на те відповісти. Але на виставу «Тев'є Тевель» люди ходили, і її показали понад 300 разів. Знову той самий фокус. Печальна історія, але я, як іудей (а я стаю іудеєм, сидячи в залі на цій виставі), спостерігаю за перемогою духу.

Ще одним плюсом «Шельменка» є величезна самоіронія українців. Можливо, ця річ комусь надто проста, але вона така важлива. Як і «Наталка Полтавка». Боже ж ти мій, скільки я чув різних думок про цю п'єсу, що про неї тільки не говорять... Що можна просто «ноги об неї витерти!» І так, за 200 років, може, дехто і «підшви стер», а «ноги витерти» не може, бо ця п'єса – колосальний модуль. Мені кажуть: «Це побутова п'єса». Відповідаю: «Що ви кажете!.. Невже?! А може, це такий модуль, у якому Котляревський хотів бачити свою матрицю суспільства!» Тому і ходять на «Наталку Полтавку», бо хочуть швидше підтягнутися до цього. Так, ми розуміємо, що у творі є деяка романтизація зображеного, але й шляхетність, до якої саме прагнуть і тягнуться люди. У постановці цієї п'єси Олександром Ануровим у нашому театрі цей модуль з глядацьким зійшовся...

– ... бачення твору постановочною групою і глядацького сприйняття, так?

– Так. І тоді відбувається цілісність. Свого часу ми «Шельменка» возили і в Москву, і в Мінськ, і декілька разів показували в Криму... Коли вдруге приїжджали на гастролі, нам не раз замовляли її ще раз.

– Це в Криму?

– Так. Мені здається, тоді там національне відходило, але вони відчували схожість соціальних, побутових, інтимних питань. Їх приваблювало бажання Шельменка перемогти, подолати будь-яку проблему. Як каже герой: «Нічого, нічого... І не таке переживали!» Дивлячись на його проблеми, публіка розуміла, що їхні проблеми не такі вже й складні і можуть вирішитися.

Тут ще є одна річ. Ми цю виставу багато разів возили і показували на фронті. Чому саме на фронті? Бо солдат теж вірив, що піде в атаку, і все буде добре! В бою дуже важливий позитивний настрій. Адже солдат – теж свого роду раб обставин. От і зараз, коли ми відновлювали репертуар після початку війни, одним з перших був показ «Шельменка».

Для поїздок на фронт ми і декорацію намагаємося мінімізувати, щоб їхати було зручно. І не завжди всю виставу веземо, а лише уривки з деякими акторами, бо не всі завжди можуть поїхати. Зазвичай актори їздять самі на фронт. Були навіть на нульових позиціях... До війни у Маріуполі, знаю, показували. Глядач дуже добре сприймав виставу і саме її просив ще привезти...

Анатолій Гнатюк у виставі «Шельменко-денщик». Режисер Петро Ільченко. Національний театр ім. Івана Франка.

Анатолій Гнатюк у виставі «Шельменко-денщик».

Ще, думаю, однією перевагою вистави є сонячність і позитив, з якими грають її актори. Той самий Толя Гнатюк, який у постановці і співає, і танцює, і є її своєрідним двигуном. Своєю харизмою він притягує публіку.

– *Анатолій грає Шельменка усі 23 роки. Хто ще з першого складу залишився у виставі?*

– Ще Володимир Коляда залишився на ролі Шпака. А Валя Ілляшенко, яка сьогодні грає дружину Шпака – Фенну Степанівну, колись грала Мотрю. Володимир Ніколаєнко теж колись був у першому складі і грав жениха Лопуцьковського. Нині ж він виконує роль дядечка Опецьковського. Світлана Прус раніше грала Евжені, а тепер – Фенну Степанівну. Скворцова колись виконував Олексій Паламаренко. Сьогодні він на ролі Шпака. Тобто, як бачите, з вистави ніхто не хоче йти (*усміхається*).

– *А ще багато молоді було введено: Олександр Рудинський, Христина Федора, Марина Кошкіна, Роман Воронін, Дар'я Легейда...*

– Це вже третє оновлення акторського складу. Щодо сьогоднішньої молоді в театрі, не можу говорити про все покоління. Але є талановиті. Це швидше одиниці, але яскраві і самобутні. Коли прийшов Данченко до керівництва театром, він омолоджував труп, й у нього вдало з цим склалося. З'явилося ціле молоде покоління акторів, до якого входили Наталя Сумська, Анатолій Хостікоєв, Людмила Смородіна, Богдан Бенюк, Поліна Лазова... Керував театром він більше 20 років, і вдруге так вдало омолодити трупу вже не вдалося. Але іншим керівникам взагалі це не вдається. Адже одне діло зібрати талановиту молодь, а друге діло – розставити їх по місцях, тобто якісно задіяти у репертуарі. Це як з футбольною командою: можна зібрати кращих гравців, але команди з них не вийде.

– *Дякую вам за розмову, пане Петре. Бажаю, щоб театр не припиняв свою роботу у цей складний час і своїми виставами підтримував людей, вселяв віру у перемогу.*

Ростислав Держипільський: «У нас є те, чого немає в Європі, світі...»

Запитувала Лариса Брюховецька

Режисер Ростислав Держипільський.

– *Мені пощастило побачити чотири вистави Івано-Франківського національного академічного драматичного театру ім. І. Франка – «Солодку Дарусю», «Націю», «Три сестри», «Гуцулку Ксеню». Це, звісно, замало, щоб пізнати театр, і водночас достатньо, щоб мати про нього уявлення. Вразили перші три – я побачила театр цілісний, динамічний і, чого там – один із найцікавіших в Україні. Йі це результат вашої роботи...*

– Я прийшов у театр актором 1998 року – 24 роки тому. Потім була пауза – три роки я працював у Києві, в театрі Дмитра Богомазова «Вільна сцена». 2003 року приїхав